

# NESTKASTVERSLAG 1998



*Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken*



# GOOISE NESTKASTBEWONERS IN 1998

SUBGROEP NESTKASTEN

*A.C. Driessen*

© Copyright 1998- Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken Hilversum.

Overname van gegevens is alleen toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken.

*Vogelwerkgroep het Gooi en omstreken*

*Hilversum, 1999    Uitgave 115*





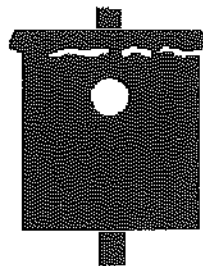
## Inhoudsopgave

	Onderwerp	blz.
	Samenvatting	1
1.	Inleiding	2
2.	Weersomstandigheden	2
3.	Resultaten	2
4.	Gecontroleerde terreinen	3
5.	Overzicht nestkasttypen	4
	Overzicht nestkasttypen per gebied	5
6.	Tabellen broedgegevens Koolmees	6
	Geboortebeperking bij Koolmees	7
	Tabellen overige soorten	8
7.	Uitgevlogen jongen eerste broedsel	14
8.	Broedgegevens per soort	15
9.	Bijzonderheden	16
10.	Mislukte broedsels en mogelijke oorzaken	18
11.	- Aangetroffen zoogdieren	20
12.	Aangetroffen insecten	22
13.	Verloren gaan kasten	23
14.	Ringonderzoek	24
15.	Dankwoord	25
16.	Geraadpleegde literatuur	26



## SAMENVATTING.

In 1998 werden in totaal 791 nestkasten in 25 verschillende terreinen in het Gooi onderzocht. Even als vorig jaar werden 12 verschillende vogelsoorten broedend aangetroffen. Na de Koolmees en de Pimpelmees was de Bonte Vliegenvanger met 24 paartjes het talrijkst. De Boomklever bezette met 20 paartjes de vierde plaats. Het aantal gekraagde roodstaarten nam gelukkig met 2 paartjes toe. (1997 :1 paartje)



## **1. Inleiding.**

Het nestkastenonderzoek van de subgroep Nestkasten wordt vanaf het midden van de 60-er jaren uitgevoerd en wordt jaarlijks gedaan door vrijwilligers. In het Gooi worden een kleine 30 nestkastgebieden gecontroleerd. Deze gebieden liggen zowel op particulier terrein als in gebieden van de Stichting Gooisch Natuurreservaat. Ondanks de enthousiaste medewerking van de vrijwilligers gelukt het niet altijd alle gebieden jaarlijks te controleren.

De gegevens van de onderzoeksgebieden zijn beschikbaar voor SOVON-vogelonderzoek te Beek-Ubbergen. Door SOVON wordt jaarlijks zo'n 10.000 (!) nest(kast)kaarten verwerkt. SOVON is in 1994 met het nestkaartenproject begonnen. Met de nestgegevens kunnen onder meer veranderingen in nestsucces, aantal uitgevlogen jongen, verliesoorzaken en eerste-ei datum worden bepaald.

Dit soort gegevens kan waardevol zijn voor het verklaren en mogelijk voorspellen van veranderingen in vogelpopulaties.

## **2. Weersomstandigheden.**

Het weer in maart was zacht, nat en somber.

Het K.N.M.I berekende een gemiddelde temperatuur van 7.6 graden tegen 5.0 normaal. Sinds 1988 is de maand maart in het algemeen zacht. Ondanks de hoge barometerstanden liet de zon zich minder zien dan gewoonlijk.

Maart 1998 was nat, zij het dat vrijwel alle regen in de eerste 10 dagen viel. In De Bilt werd 99 mm gemeten.

Het weer in april was zeer nat, zeer somber en zacht.

April 1998 was natter dan gewoonlijk. Er viel gemiddeld 91 mm regen tegen 50 mm normaal. In het westen van het land viel op 14 april 1998 plaatselijk ruim 5 cm sneeuw. De gemiddelde temperatuur was anderhalve graad hoger dan normaal.

De bewolking overheerste, waardoor het de somberste april was sinds 1937.

Mei werd gekenmerkt door zeer warm en droog weer.

Dit werd veroorzaakt door de warmtegolf tussen 9 en 15 mei, toen de temperatuur elke dag boven de 25 graden kwam. Aan het einde van de maand kwamen zware onweersbuien met plaatselijk hagel en zware windstoten voor.

## **3. Resultaten.**

De eerste tabel geeft het aantal gecontroleerde kasten in 1998 aan. Dit waren 791 kasten (770 in 1997) die in het broedseizoen meerdere malen bezocht werden. Het aantal bezoeken varieerde van 3 tot 12 keer.

In deze tabel is bovendien vermeld van welke gebieden geen gegevens werden ontvangen.



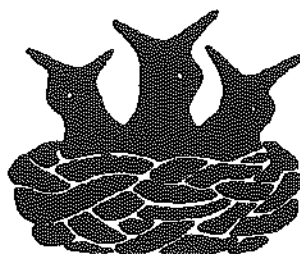
Tabel 1. Gecontroleerde terreinen, aantal gecontroleerde kasten en controleurs.

Naam gebied	Aantal kasten	controleur
Aardjesberg/Westerheide	15	A. Vermeule
Beek de	36	E. Schüssler
Bikbergen I	35	M. Doornveld
Bikbergen II		Geen gegevens
Boekesteijn	58	L. & J. Hartog
Crailo	27	B.P. Bakker
Conferentieoord Hoorneboeg	25	G. Mijnhout
Cruijsbergen de	16	S. Ketelaar
Dassenbos		Geen gegevens
Dassenbos A27	36	J. Terlouw
Eikenrode	22	C. de Rooij
Fransche Kamp de	42	F. Beffers
Heidebloem	29	A.C. Driessen
Hilversums Wasmeer (binnen raster)	19	J. Terlouw
Hilversums Wasmeer complex		Geen gegevens
Julianaoord	17	E. Slabbekoorn
Korp. Van Oudheusdenkazerne	71	C. de Rooij
Laarder Wasmeer	44	J.W. Le Clercq
Lieberg de	12	A.C. Driessen
P.W.N. Bussum	27	V. Boontje-v.d. Brink
P.W.N. Laren	50	D.A. Jonkers
Schaep en Burgh	25	C. Schouten
Smithuyser Bos noord	31	J. Terlouw
Snip de	28	A.E. Hendriks
Spanderswoud	14	A. v. Uchelen/H. Sterk
Sypesteyn	38	C. de Rooij
Theosofisch centrum	54	H.P. Vos
Zwarte Berg	20	N. Rempe
Totaal aantal kasten	791	

Kijkend naar de hieronder geplaatste lijst van nestkasttypen is het niet verwonderlijk dat de Koolmees en de Pimpelmees in de gecontroleerde gebieden ruim vertegenwoordigd zijn. Slechts een enkele vogelsoort is zeer selectief in de keuze van nestkasttype. De meest voorkomende soorten (zie tabellen) zijn dit echter niet.

Tabel 2      **Overzicht van de aantallen en typen gecontroleerde nestkasten.**

Mezenkasten	562
Selectieve kasten	54
Super selectieve kasten	6
Roodstaartkasten	29
Vliegenvangerkasten	17
Boomkruiperkasten	18
Bosuïlkasten	19
Torenvalkkasten	3
Holenduïfkasten	7
Specht-/spreeuwkasten	17
Driehoekskasten	6
Vleermuiskasten	3
Mini	15
Niet gespecificeerd	35
Totaal	791



Gebied/type nestkast	mezenkast	selectieve	super select.	roodstaart	vliegenvanger	boomkruiper	bosuil	torenvalk	holenduif	specht/spreuw	driehoek	vleermuis	mini	niet gespecificeerd	totaal
Aardjesberg	15														15
Bikbergen	(geen gegevens) overgenomen van 1997														35
Boeksteijn	25	13		5	1	2				3	6			3	58
Beek de	34					1	1								36
Crailo	26					1									27
Conf.Horneboeg	3	6	2	5	3		2	1					1	2	25
Cruisbergen de	15				1										16
Dassenbos A27	36														36
Eikenrode	15			2	4		1								22
Fransche Kamp de	42														42
Heidebloem	28	1													29
Hilv. Wasmeer (r)	16			1		2									19
Julianaoord	14	2					1								17
Korp.van Oudheusden	28	22		7		2	1			2			9		71
Laarder Wasmeer	27	7		2		1	2	1		3		1			44
Lieberg de	12														12
PWN Bussum	23					1	1	1		1					27
PWN Laren	46				1	1	2								50
Schaep en Burgh	16	2		3	1	2							1		25
Smithuijserbos N	22			2		2	1			3		1			31
Snip de	28														28
Spanderswoud	6		4		1	1			2						14
Sypestcyn	21	1		2		3	1			5			5		38
Theosofisch centrum	47				2		5								54
Zwarte Berg	17				2		1								20
Totaal	562	54	6	29	17	18	19	3	2	17	6	3	15	5	791

Tabel 3. Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied

1998

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
<b>Koolmees</b>										
Aardjesberg	7	1	8	67	66	66	4	4	4	<b>03/4</b>
Beek de	14	2	16	108	77	76	18	9	9	?
Bikbergen I	14	1	15	93	70	64	6	6	6	12/4
Boekesteijn	22	-	22	187	118	102	-	-	-	16/4
Crailo	12	1	13	105	104	104	7	7	7	14/4
Conf. Hoorneboeg	8	-	8	66	17	17				14/4
Cruisbergen	2	2	4	25	24	24	7	-	-	26/4
Dassenbos A27	8	1	9	73	62	55	6	1	-	10/4
Eikenrode	6	-	6	51	43	41	-	-	-	12/4
Fransche Kamp	20	4	24	196	159	157	25	25	24	11/4
Heidebloem	16	2	18	117	109	103	7	4	4	<b>03/4</b>
Hilv. Wasmeer (r)	10	4	14	83	39	22	31	27	15	13/4
Julianaoord	4	-	4	34	34	28	-	-	-	?
Korp. Van Oud- heusdenkazerne	13	-	13	129	120	107	-	-	-	08/4
Laarder Wasmeer	18	1	19	213	129	119	5	5	5	05/4
Lieberg	5	-	5	38	29	29	-	-	-	?
PWN Bussum	14	1	15	108	76	69	6	-	-	12/4
PWN Laren	13		13	121	101	100	-	-	-	09/4
Schaep en Burgh	15	1	16	125	117	117	5	5	5	10/4
Smithuyserbos	10		10	75	66	62	-	-	-	24/4
Snip de	16	1	17	128	118	118	4	-	-	11/4
Spanderswoud	4	-	4	32	29	29	-	-	-	19/4
Sypestein	8	1	9	65	41	32	6	?	?	12/4
Theosofisch centr.	10		10	93	93	93	-	-	-	10/4
Zwarte Berg	13	1	14	82	78	77	5	5	5	?
<i>Totaal</i>	282	24	306	2414	1919	1811	142	98	84	<b>03/4</b>

Dat de Koolmees in de Gooise nestkastgebieden de talrijkste broedvogel is zal niemand verbazen. Het aantal mezenkasten met een vlieggat van 32 mm en meer, is zeer groot. Bovendien is de Koolmees een zeer dominante soort waartegen de andere mezen het vaak moeten afleggen.

Nesten met grote aantallen eitjes zijn bij deze soort niet ongebruikelijk. Onderzoek heeft uitgewezen dat Koolmezen bij een hogere mezendichtheid minder eieren leggen uit eigenbelang.

### **Koolmees doet aan geboortebeperking !**

Als het met een diersoort goed gaat komen er steeds meer individuen bij. De dieren zitten dichter op elkaar, waardoor voedseltekort dreigt, met het risico dat er meer exemplaren dan normaal sterven.

Bij Koolmezen zal de voedselconcurrentie zal echter niet zo hoog oplopen, omdat ieder koolmeesvrouwtje minder eieren legt als er meer mezen in het bos zitten.

De belangrijkste taak van dieren is reproductie. Op de Veluwe werd getest of koolmeesouders steeds kozen voor het grootste/succesvolste aantal eieren. Het aantal eieren in nesten werd veranderd en er werd gekeken hoe goed de ouders en de jongen het er van afbrachten. Het aantal eieren dat de ouders zelf oorspronkelijk kozen bleek het beste resultaat te geven. Zowel verkleining als vergroting van het aantal eieren in het nest maakten de Koolmezen minder geslaagd. Beter een paar goed opgevoede meesjes dan een groot aantal slappelingen. Wanneer er "drukke" jaren zijn schatten koolmeesouders tevoren voor hun kroost de concurrentie van andere jonge mezen in. Door dan minder eieren te leggen krijgen zij sterke jongen. De sterke jongen hebben meer succes in de koolmees-competitie, zodat er uiteindelijk van een kleiner nest meer jongen overleven. De koolmees-dichtheid bepaalt werkelijk de grootte van het legsel.

Een ander experiment maakte duidelijk dat een vergroot territorium een Koolmees meer succes oplevert. Hij kan meer jongen grootbrengen en heeft meer kans om het volgende broedseizoen levend te halen. Wanneer je populaties heel lang volgt kun je zien hoe de gemeenschap gereguleerd wordt. In strenge winters sterven veel mezen, maar daarna worden veel jongen geboren om dit te compenseren.

Door het mezenonderzoek, dat overigens veertig jaar duurde, is naar voren gekomen waarom populaties niet zo vaak uitsterven en waarom de natuur op een bepaalde manier stabiel is.

Tabel 4. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

1998

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
<b>Pimpelmees</b>										
Aardjesberg	4	1	5	40	34	34	4	4	4	04/4
Beek de	8	2	10	85	70	70	11	-	-	?
Bikbergen I	3	-	3	25	17	17	-	-	-	14/4
Boekesteijn	9	-	9	81	69	67	-	-	-	10/4
Crailo	7	-	7				-	-	-	27/4
Conf. Hoorneboeg	5		5	52	44	44	-	-	-	13/4
Cruisbergen	4	1	5	48	36	36	-	-	-	26/4
Dassenbos A27	3	-	3	30	21	21	-	-	-	14/4
Eikenrode	8	-	8	87	64	60	-	-	-	04/4
Fransche Kamp	7	2	9	75	65	65	12	10	10	21/4
Heidebloem	10	-	10	108	100	89	-	-	-	<b>31/3</b>
Hilv Wasmeer (r)	3	1	4	35	32	28	8	8	8	17/4
Julianaoord	3	-	3	31	26	25	-	-	-	29/4
Korp. Van Oudheusdenkazerne	12	-	12	128	114	102	-	-	-	09/4
Laarder Wasmeer	4	-	4	42	36	36	-	-	-	11/4
Lieberg de	5	-	5	38	29	29	-	-	-	?
PWN Bussum	1	-	1	10	9	9	-	-	-	30/4
PWN Laren	8	1	9	105	56	53	-	-	-	05/4

vervolg tabel 4 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

Schaep en Burgh	3	-	3	28	25	25	-	-	-	14/4
Smithuyserbos	2	-	2	19	14	12	-	-	-	20/4
Snip de	3	-	3	35	35	35	-	-	-	12/4
Spanderswoud	4	-	4	39	28	28	-	-	-	17/4
Sypestein	4	-	4	42	36	36	-	-	-	07/4
Theosofisch centrum	13	-	13	118	113	112	-	-	-	07/4
Zwarte Berg	1	-	1	10	10	10	-	-	-	?
<b>Totaal</b>	<b>129</b>	<b>6</b>	<b>135</b>	<b>1275</b>	<b>1059</b>	<b>1019</b>	<b>32</b>	<b>12</b>	<b>12</b>	<b>31/3</b>



Tabel 5. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied** 1998

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			le ei
	1e	2e	totaal	ci	juv.	uit	ei	juv.	uit	
<b>Boomklever</b>										
Bikbergen I	2	-	2	13	8	7	-	-	-	15/4
Boekesteijn	2	-	2	≥2	≥2	≥2 ?	-	-	-	19/4
Conferentieoord Horneboeg	1	-	1	7	7	7	-	-	-	16/4
Cruijsbergen de	1	-	1	7	7	7	-	-	-	26/4
Eikenrode	1	-	1	8	8	8	-	-	-	06/4
Fransche Kamp	1	-	1	8	8	8	-	-	-	20/4
Heidebloem	2	-	2	13	7	7	-	-	-	<b>02/4</b>
Julianaoord	2	-	2	15	7	4	-	-	-	29/4
Korp. Van Oud- heusdenkazerne	1	-	1	8	8	8	-	-	-	08/4
PWN Bussum	1	-	1	9	7	7	-	-	-	12/4
PWN Laren	1	-	1	8	7	7	-	-	-	07/4
Sypestein	1	-	1	8	8	8	-	-	-	14/4
Theosofisch centrum	4	-	4	31	31	31	-	-	-	03/4
<b>Totaal</b>	<b>20</b>	<b>-</b>	<b>20</b>	<b>≥137</b>	<b>≥115</b>	<b>≥111</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>02/4</b>

Tabel 6 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied** 1998

	Totaal aantal broedsels			totaal aantal 1e broedsels			totaal aantal 2e broedsels			1e ci
	1e	2e	totaal	ci	juv.	uit	ei	juv.	uit	
<b>Zwarte mees</b>										
Bikbergen I	1	-	1	7	7	7	-	-	-	02/5
Dassenbos A27	1	-	1	8	2	-	-	-	-	07/4
Smithuyzerbos	4	1	5	43	37	37	8	8	8	<b>03/4</b>
<b>Totaal</b>	<b>6</b>	<b>1</b>	<b>7</b>	<b>58</b>	<b>46</b>	<b>44</b>	<b>8</b>	<b>8</b>	<b>8</b>	<b>03/4</b>



Tabel 7 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied** 1998

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	uit	
<b>Bonte vliegenvanger</b>										
Dassenbos A27	8	-	8	53	49	49	-	-	-	30/4
Heidebloem	2	-	2	10	9	9	-	-	-	29/4
Conferentie Hoorneboeg	1	-	1	7	6	6	-	-	-	?
Fransche Kamp	4	-	4	26	26	26	-	-	-	08/5
Hil. Wasmeer (r)	1	-	1	5	5	5	-	-	-	14/5
Korp. Van Oudheusdenkazerne	2	-	2	11	9	7	-	-	-	03/5
Laard wasmeer	2	-	2	13	13	6	-	-	-	14/5
Lieberg de	2		2	13	13	13	-	-	-	06/5
PWN Laren	2	-	2	14	13	13	-	-	-	06/5
Schaep en Burgh	1	-	1	7	7	7	-	-	-	09/5
Smithuyserbos	1	-	1	5	-	-	-	-	-	06/5
<b>Totaal</b>	<b>26</b>	<b>-</b>	<b>26</b>	<b>164</b>	<b>150</b>	<b>143</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>29/4</b>

Tabel 8. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied** 1998

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
<b>Roodborst</b>										
Eikenrode	1	-	1	6	5	5	-	-		22/5
Smithuyserbos	1	-	1	6	6	6	-	-	-	30/4
<b>Totaal</b>	<b>2</b>	<b>-</b>	<b>2</b>	<b>12</b>	<b>11</b>	<b>11</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>30/4</b>

Tabel 9 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied** 1998

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	uit	
<b>Glanskop</b>										
Korp. Van Oudheusdenkazerne	1	-	1	8	7	7	-	-	-	19/4
PWN Bussum	1	-	1	12	11	-	-	-	-	12/4
<b>Totaal</b>	2	-	2	20	18	7	-	-	-	12/4

Tabel 10 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied** 1998

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	uit	
<b>Gekraagde Roodstaart</b>										
Aardjesberg	2	1	3	15	15	15	6	6	6	23/4
Laard Wasmear	2	1	3	13	13	13	4	2	2	16/5
Zwarte Berg	1	-	1	5	5	5	-	-	-	?
<b>Totaal</b>	5	2	7	33	33	33	10	8	8	23/4

Tabel 11 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied** 1998

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	uit	
<b>Spreeuw</b>										
Korp. Van Oudheusdenkazerne	2	-	2	10	10	10	-	-	-	?
Lieberg de	1	-	1	2	-	-	-	-	-	?
Sypesteyn	5	-	5	22	19	19	-	-	-	?
<b>Totaal</b>	8	-	8	34	29	29	-	-	-	?

Tabel 12 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

1998

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
<b>Ringmus</b>										
Korp. Van Oudheusdenkazerne	1	-	1	7	6	6	-	-	-	02/5
Sypestein	2	1	3	11	9	8	6	2	2	?
<b>Totaal</b>	<b>3</b>	<b>1</b>	<b>4</b>	<b>18</b>	<b>15</b>	<b>14</b>	<b>6</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>02/5</b>

Tabel 13 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

1998

	Totaal aantal broedsels			totaal aantal 1e broedsels			totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	uit	
<b>Holenduif</b>										
Boekesteijn	1	2	3	2	2	2	4	2	2	≥15/4
Conferentie Hoorneboeg	1	-	1	2	2	2	-	-	-	?
Spanderswoud	1	-	1	2	2	2	-	-	-	10/5
Theosofisch centrum	3	-	3	6	6	6	-	-	-	23/4
<b>Totaal</b>	<b>6</b>	<b>2</b>	<b>8</b>	<b>12</b>	<b>12</b>	<b>12</b>	<b>4</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>≥15/4</b>

Tabel 14 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

1998

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
<b>Bosuil</b>										
Conferentie Hoorneboeg	1	-	1	3	3	3	-	-	-	?
Eikenrode	1	-	1	?	?	?	-	-	-	?
Sypesteijn	1	-	1	?	2	?	-	-	-	?
<b>Totaal</b>	<b>3</b>	<b>-</b>	<b>3</b>	<b>&gt;5</b>	<b>≥5</b>	<b>≥3</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>?</b>

Tabel 15      **Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per soort van het eerste broedsel**

Vogelsoort	aantal eerste broedsels	gem. aantal uitgevlogen jongen
Spreeuw	8	3.63
Ringmus	3	4.67
Koolmees	264	6.41
Pimpelmees	125	7.86
Zwarte mees	6	7.33
Glanskop	2	3.50
Boomklever	20	5.55
Bosuil	3	≥ 1
Holenduif	6	2
Gekraagde roodstaart	3	6.67
Bonte vliegenvanger	24	5.71
Roodborst	2	5.50



Tabel 16 Totaal van de broedgegevens *per soort* in het gehele onderzoeksgebied

vogelsoort	aantal broedsels			1e ei	totaal 1e broedsel			totaal 2e broedsel		
	1e	2e	tot		ei	juv.	uit	ei	juv.	uit
Koolmees	282	24	306	03/4	2414	1919	1811	142	98	84
Pimpelmees	129	6	131	31/3	1275	1059	1019	32	12	12
Zwarte Mees	6	1	7	03/4	58	46	44	8	8	8
Boomklever	20	-	20	02/4	>137	≥151	111			
Bonte Vliegenvanger	26		26	29/4	164	150	143			
Roodborst	2		2	30/4	12	11	11			
Holenduif	6	2	8	15/4	12	12	12	4	2	2
Glanskop	2		2	12/4	20	18	7			
Spreeuw	8		8	?	34	29	29			
Ringmus	3	1	4	02/5	18	15	14			
Gekr. Roodstaart	5	2	7	23/4	33	33	33	10	8	8
Bosuil	3	-	3		≥5	≥5	≥3			

## **Bijzonderheden.**

Door de controleurs worden soms leuke/bijzondere waarnemingen gedaan tijdens de kastcontroles. Vaak betreft dit de lotgevallen van een broedpaartje en/of de jongen. Op het nestkastformulier is ruimte beschikbaar voor vermelding hiervan.

De controleur van de nestkasten op Boekesteijn zag zich genoodzaakt dit jaar af te zien van de controle van twee boomkleverkasten, omdat de gebruikers daarvan het "metselwerk" te degelijk hadden uitgevoerd. In het belang van de beide boomkleverpaartjes werden de kasten met rust gelaten.

De nestkasten op Crailo zullen het komende seizoen worden verplaatst.

In het Dassenbos (A27) werd op 30 april een adulte Koolmees dood aangetroffen op vijf eieren.

Tijdens de controle op 21 mei bleek een Grote Bonte Specht een gat te hebben gehakt in de wand van een kast. Vier van de negen jongen werden nadien vermist (vermoedelijk geroofd). Op 8 mei werden in een legsel van een Bonte Vliegenvanger zeven eieren aangetroffen, waarvan er vier een afwijkende kleur vertoonden. Zij werden omschreven als "vuilblauw". Een nest van een Zwarte Mees, waarin op 23 april tien eieren waren geteld bleek ongeveer een week daarna leeg. Gelukkig bleek tijdens de controle op 8 mei dat het nest was "overbouwd" en dat het nestje acht eitjes bevatte van een Zwarte Mees.

Tijdens een controle op de Heidebloem werd tussen het legsel van een Koolmees een pimpel-eitje aangetroffen. Het jonge Pimpelmeesje is uitgevlogen.

In een kast werd een ♀ Koolmees broedend aangetroffen met een dood ♂ naast zich in de kast. Zij heeft toch kans gezien alle jongen groot te brengen.

Een zorgvuldig door een Bonte Vliegenvanger gemaakt nest werd kort daarna in bezit genomen door een Koolmees. In een nadere nestkast gebeurde dit andersom.

Dat "de aanhouder wint" ondervond een ♂ Bonte Vliegenvanger, die ongeveer een maand lang had zitten zingen bij een nestkast. Het ♀ dat uiteindelijk zwichtte voor zijn charmes schonk hem drie eitjes, waarvan er twee uitkwamen.

In het Hilversumse Wasmeer werd gedurende vier controles, gelegen tussen 21 mei en 12 juni, een Koolmees broedend op een nest aangetroffen, dat later geen eieren bleek te bevatten. Een nest van een Koolmees werd verstoord door de aanwezigheid van "heel veel" zwarte mieren.

Een specht in het gebied van de PWN te Bussum was er vermoedelijk debet aan dat een nestje met elf glanskopjongen verloren ging. Het ♀ werd dood aangetroffen en de jongen waren verdwenen (opgevreten ?)

In een nestkast op het terrein van de PWN te Laren zag de controleur drie aardslakken (*Limna maxima*)

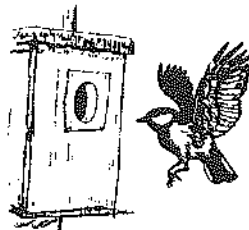
Een pimpelmeesbroedsel werd door slakken verstoord. Het geringde ♀ begon na de verstoring in een naburige kast opnieuw.

Door de controleur werd opgemerkt dat de vogels later tot broeden kwamen en dat de periode eileg-uitvliegen beduidend langer was dan in voorgaande jaren. Er werd wel normaal gebouwd, doch niet gebroed.

Twee nestkasten met boomklevers in De Snip werden door koolmezen gekraakt en aangepast aan de eigen wensen. Jammer genoeg vonden de Boomklevers in de nabijheid geen andere behuizing.

De half-open vliegenvanger-/roodstaartkast in het Spanderswoud werd ook dit jaar bezet door een koolmees-paartje dat een succesvol legsel voortbracht.

Tot slot werden in het Laarder Wasmeer een dode adulte Koolmees en dode adulte Pimpelmees in een kast aangetroffen.



Tabel 17. *Mislukte broedsels en vastgestelde, of vermoedelijke oorzaken*

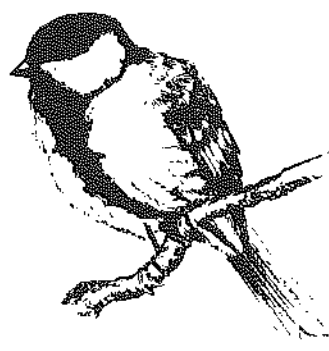
\* *K=Koolmees, P=Pimpelmees, Bkl=Boomklever, Bvl=Bonte vliegenvanger, Rm=Ringmus, S=Spreeuw, Zm=Zwarte mees, Hol=Holenduif, Gko=Glanskop, Grs=Gekr. Roodstaart.*

Gebied	vogelst*	aantal	oorzaak
Aardjesberg	p	1	?
Beek de	k	4	?
	p	2	
Bikbergen	k	1	?
Boekensteijn	hol	1	?
Crailo	p	1	verlaten
Conf. Hoornboeg	k	6	?
	p	1	?
Cruisbergen	k	1	?
	p	1	?
Dassenbos A27	k	2	?
	p	1	?
	zm	1	?
Fransche Kamp	k	2	?
Heidebloem	k	1	
	p	1	2e broedsel
	bkl	1	
Hilver. Wasmeer (r)	k	8	
Julianaoord	k	1	
	bkl	1	
Korps van Oudheusen kazerne	bvl	1	
Laarder Wasmeer	k	1	
	grs	1	
Lieberg	k en p	1	
P.W.N. Bussum	k	5	?
	gko	1	
P.W.M. Laren	k	3	?
	p	4	?



vervolg tabel 17.

Schaep en Burg	k	1	
Sypesteyn	k	2	



Regelmatig treffen nestkastcontroleurs vleermuizen aan in de door hen gecontroleerde kasten. De determinatie hiervan blijkt voor de meesten moeilijkheden op te leveren.

In Nederland komt een tiental soorten voor, waaronder enkele zeer zeldzame. Alle inheemse vleermuizen zijn sinds 1973 wettelijk beschermd.

Ze mogen niet worden gevangen of gedood, niet in bezit worden gehouden en niet in hun schuilplaatsen worden verstoord.

Net als bij vogels geldt, mag men ook dode of geprepareerde vleermuizen niet in het bezit hebben.

Tabel 18. **Aangetroffen zoogdieren in nestkasten 1998**

Beek de	5 september 1998	2	vleermuizen in mezenkast
Bikbergen	30 augustus 1998	15	Ruige dwergvleermuizen (14 ♂ en 1 ♀)
Craifo	27 april 1998	1	dode vleermuis in mezenkast
Dassenbos	17 april 1998	1	vleermuis
Franse Kamp de	4 april 1998	4	vleermuizen
Smithhuijserbos	7 mei 1998	1	vleermuis
Snip de	28 juni 1998	3	vleermuizen (kleine soort)
Spanderswoud	29 mei 1998	7	Dwergvleermuizen (slapend op de bodem uitgeholde berkenstamkast) vliegopening $\phi$ 0.31m, bodem $\phi$ 0.10m.
Theosofisch centrum	31 mei 1998	1	Dwergvleermuis
Zwarte Berg	23 mei 1998 10 mei 1998	1	vleermuis grijs/witte uitwerpselen, lengte $\pm$ 0.06 m en $\phi$ 0.03 m.

Vleermuizen zijn de enige zoogdieren die zich over grote afstand vliegend (kunnen) voortbewegen. Zij behoren alle tot de orde Chiroptera of te wel Handvleugeligen. Alle in ons land voorkomende vleermuizen zijn insectenetters. Omdat deze in de winter schaars zijn, houden vleermuizen een winterslaap. Ze overwinteren van eind november tot eind maart. Nestkasten worden door vleermuizen regelmatig bezocht. De Ruige dwergvleermuis (Pipistrellus nathusii) is in West- en Midden-Europa weinig verbreid. Hij is iets groter dan de gewone Dwergvleermuis (Pipistrellus pipistrellus). Deze soort heeft een klein donker (zwartbruin tot zwart) gezicht met brede snuit, stompe neus en korte ronde oren. Bij de Dwergvleermuis is het gezicht duidelijk donkerder dan de huid, terwijl bij de P. nathusii het gezicht voor wat betreft de kleur, meestal niet veel afwijkt van de kleur van de huid.

Soorten die in nestkasten kunnen worden aangetroffen zijn:

*Grote soorten:*

Rosse Vleermuis (Nyctalus noctua) en Vale Vleermuis (Myotis myotis)

*Middelgrote soorten:*

Grootoorvleermuis (Plecotus auritus), Watervleermuis (Myotis daubentonii), Franjestaart (Myotis nattereri).

*Kleine soorten:*

De hierboven genoemde soorten en de Baardvleermuis (Myotis mystacinus)



### **In nestkasten aangetroffen insecten.**

Nestkasten worden ook vaak gebruikt door insecten. Nog niet alle controleurs maken hiervan een aantekening op de ingezonden controleformulieren.

Op Boekesteijn werd op 15 april in een nestkast een spin met web aangetroffen. Dit web werd verwijderd. Zes dagen later bleek er een nieuw web te zijn gemaakt en ongeveer een week later weer.

In twee kasten werd een wespennest aangetroffen (kolkjesmodel). Deze werden in tegenstelling tot de webben niet verwijderd.

In het Dassenbos A27 eveneens een wespennest (15 mei).

In Cruisbergen werden kasten bevolkt door vlooien en kevertjes.

In een kast in het Hilversums Wasmeer (binnen raster) zat een groot aantal zwarte mieren.

Tijdens een controle in het Smithuyserbos werd op 15 mei een wespennest aangetroffen.

Op Julianaoord kreeg de controleur te maken met hommels en tientallen oorwormen.

Wespen bouwden in een kast op het kazerneterrein een bolvormig nest onder de deksel van een kast. Ook maakten wespen een nest in een kast op De Snip.

In Laren (PWN-terrein) werden gedurende het gehele broedseizoen vaak rode bosmieren in een nestkast gezien. Ook hier liet een spin zich niet onbetuigd.

Een kast op het terrein van de PWN te Bussum werd in beslag genomen door een wespenvolkje dat er een nest in bouwde.

### **Vernielingen aan en diefstallen van kasten.**

Op het landgoed De Beek moesten maar liefst *twalf* nestkasten worden vervangen. Vier kasten werden vernield door mensen, twee door spechten en twee kasten moesten vervangen worden als gevolg van houtrot.

In Bikbergen en in het Dassenbos (A27) werden twee kasten door spechten vernield.

In de Fransche Kamp werd een kast gestolen en werden er twee door spechten "bewerkt". Verder gingen er door verschillende oorzaken kasten verloren op de Heidebloem en Julianaoord.

Op Schaep en Burgh werd een geopende kast aangetroffen, waardoor het broedsel verloren ging.

Tijdens het kappen van een Prunus door de beheerder, sneuvelde in het Smithuijsbos-N eveneens een nestkast.

Door de aanhoudende vernielingen overweegt de controleur van de Zwarte Berg alle kasten te verplaatsen, dieper het bos in. Het terrein waar de kasten hangen wordt beheerd door het Gooisch Natuurreservaat en is vrij toegankelijk. Gedurende de afgelopen negen jaar stelde hij de verdwijning of vernieling van ongeveer de helft van de veertig kasten vast.

In veel van de gecontroleerde gebieden is diefstal en/of vernieling een jaarlijks terugkerend fenomeen.

Dankzij de inzet van een aantal leden van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken kan de subgroep Nestkasten aan de vraag om nieuwe kasten blijven voldoen.

Tijdens de jaarlijkse timmerochtend, die meestal in januari wordt gehouden, worden door deze leden nieuwe nestkasten vervaardigd ten behoeve van het nestkastonderzoek.

## Ringonderzoek.

Op het terrein van conferentiecentrum Hoorneboeg werden de volgende vogels geringd.

Bosuil	3 juvenielen	
Koolmees	2 juvenielen	
Pimpelmees	2 juvenielen	
Boomklever	7 juvenielen	
Bonte vliegenvanger	6 juvenielen	
Bonte vliegenvanger	2 adulten	(1 ♂ en 1 ♀)

## Heidebloem.

Boomklever	7 juvenielen	(14 mei 1998)
Bonte vliegenvanger	1 adult (♀)	(14 mei 1998)
Bonte vliegenvanger	7 juvenielen	(28 mei 1998)

De mogelijkheid is aanwezig de nestjongen van bij voorkeur "bijzondere" soorten te laten ringen. Bijvoorbeeld Zwarte Mees, Glanskop, Matkop, Bonte Vliegenvanger, Gekraagde Roodstaart en Boomklever.

Er dient rekening gehouden dient te worden met het feit dat de jongen het beste ringbaar zijn, wanneer zij ongeveer tussen een week en 10 dagen oud zijn.

Ook dit seizoen hebben weinig controleurs melding gemaakt van een bijzondere vogelsoort in een van hun kasten. Geeft dit a.u.b. door ! Het omleggen van een ring schaadt de vogels niet.

De vogelwerkgroepleden die bevoegd zijn te ringen zullen u graag helpen.

Hun adressen kunnen worden verkregen via de coördinator van het nestkastonderzoek.

## Dankwoord

In willekeurige volgorde wordt een ieder, die op een of andere wijze een bijdrage heeft geleverd aan het nestkastonderzoek van de Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken, daarvoor hartelijk bedankt.

Jan Terlouw, die opnieuw monnikenwerk verrichtte door de gegevens van de ingeleverde formulieren met veldaantekeningen over te zetten op, voor de vervaardiging van dit verslag benodigde, werkbare staten.

Alle vrijwillige controleurs die wederom vele uren veldwerk hebben gedaan.

De leden van de vogelwerkgroep die dit jaar hebben meegedaan aan het in elkaar zetten van de prefab-kasten op de jaarlijkse nestkasten-timmer-ochtend te Hilversum.  
Roel Huizenga en Ab Grobbe voor het "zaagwerk" voorafgaande aan de kastproductie.

De eigenar(ess)en van de nestkastgebieden, waardoor het nestkastonderzoek op zo'n grote schaal kon plaatsvinden.



## Geraadpleegde literatuur

Both, Chr en Visser, M.

Publicatie van het Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek- Centrum voor Terrestrische Oecologie (NIOO-CTO);  
'Koolmees bestrijdt overbevolking uit eigenbelang'

Hustings, Fred & Majoor, Frank

Rondschrijven Nestkastproject SOVON i.s.m. CBS (Broednieuws 1998)

Voorts:

K.N.M.I te De Bilt

Internetsite van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut. ([www.knmi.nl](http://www.knmi.nl))

Voorlichtingsfolder Ministerie van C.R.M. 'Bescherm onze inheemse vleermuizen'  
Uitgave: afdeling Voorlichting.

Huizen, december 1999,

A.C. Driessen,  
Slangekruid 4,  
1273 VM Huizen.





D.A. Jaskes  
Korrespondenz 3  
1261 km Barikent